Ioruba

El **ioruba** és una de les llengües nigerocongoleses més parlades, amb més de 22 milions d'usuaris nadius repartits entre Nigèria (on és oficial), el Benín i Togo. Segons alguns autors, pertany al grup lingüístic kwa i, segons d'altres, al bènue-congolès.

Ioruba	
	èdèe Yorùbá
Tipus	llengua, llengües kwa i llengua viva
	Parlants
	Més de 25 milions
Parlants nadius	20.000.000
Parlat a	Nigèria, Benín i Togo
Oficial a	Nigèria
Autòcton de	Nigèria
	Classificació lingüística
	llengua humana llengües nigerocongoleses llengües congoatlàntiques llengües volta-congoleses llengües Benué-Congo llengües defoides llengües ioruboides
	Característiques
Sistema d'escriptura	alfabet llatí
Institució de normalització	Sense regulació oficial
	Codis
ISO 639-1	yo
ISO 639-2	yor
ISO 639-3	yor (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=yor)
SIL	yor
Glottolog	yoru1245 (http://glottolog.org/resource/languoid/id/yoru1245)
Ethnologue.com	yor (http://www.ethnologue.com/language/yor)
ASCL	9212
IETF	yo

Contingut

Característiques
Varietats geogràfiques
Literatura
Referències i bibliografia
Referències
Bibliografia
História
Diccionaris
Gramàtiques

Característiques

Sintàcticament, és una llengua tonal i l'ordre prototípic de la frase és subjecte, verb i objecte (tipologia VSO). El ioruba usa l'alfabet llatí, amb signes diacrítics per marcar els tons, per influència dels missioners cristians. Té unes oclusives labials i velars alhora com a tret fonètic distintiu. Morfològicament, hi destaca la reduplicació per formar mots compostos, un tret de molts idiomes africans i orientals. El lèxic té molts manlleus de l'hausa. La primera gramàtica va ser escrita el 1850 i va fixar les regles bàsiques de la varietat estàndard que s'ensenya en les escoles i s'usa en els mitjans de comunicació.

Varietats geogràfiques

Com en moltes llengües tradicionals, cal parlar de *contínuum* i no de blocs dialectals diferents, de manera que les variacions geogràfiques en són progressives i mútuament comprensibles. Actualment, s'hi distingeixen tres grans zones: la central, la del nord-oest i la del sud-est.

Literatura

La seva literatura inclou sobretot mites orals, cançons i petites peces teatrals. Tot i que hi ha testimonis que asseguren que es parla des del segle XVI, fins al 1819 no n'apareix el primer document escrit, una data tardana per a un idioma que ocupa una àrea tan àmplia.

Referències i bibliografia

Referències

Bibliografia

- Adetugbọ, Abiọdun. «Towards a Yoruba Dialectology». A: Afọlayan. *Yoruba Language and Literature*, 1982, p. 207–224.
- Afọlayan, Adebisi (ed.). *Yoruba language and literature*. Ifẹ / Ibadan: University of Ifẹ Press / Ibadan University Press, 1982.
- Ajayi, J.F. Ade «How Yoruba was Reduced to Writing». *Odu: A Journal of Yoruba, Ẹdo and Related Studies*, 8, 1960, pàg. 49–58.
- Bamgboṣe, Ayọ «Assimilation and contraction in Yoruba». *Journal of West African Languages*, 2, 1965a, pàg. 21–27.
- Bamgboṣe, Ayọ. *Yoruba Orthography*. Ibadan: Ibadan University Press, 1965b.
- Bamgboṣe, Ayọ. «Yoruba». A: Elizabeth Dunstan. *Twelve Nigerian Languages*. New York: Africana Publishing Corp, 1969, p. 166. ISBN 0-8419-0031-0.
- Fagborun, J. Gbenga. *The Yoruba Koiné – Its History and Linguistic Innovations* (https://www.amazon.com/Yoruba-Koine-History-Linguistics-Innovations/dp/3929075474/ref=sr_1_1?ie=UTF8&s=books&qid=1297920718&sr=8-1). München/Newcastle: LINCOM Europe, 1994. ISBN 3-929075-47-4.
- Fresco, Max. *Topics in Yoruba Dialect Phonology*. Los Angeles: University of California, Dept. of Linguistics/ASC, 1970.
- Ladipọ, Duro. *Ọba kò so (The king did not hang) — Opera by Duro Ladipọ*. Ibadan: Institute of African Studies, University of Ibadan, 1972.
- Oyètádé, B. Akíntúndé & Buba, Malami (2000) 'Hausa Loan Words in Yorùbá', in Wolff & Gensler (eds.) *Proceedings of the 2nd WoCAL, Leipzig 1997*, Köln: Rüdiger Köppe, 241-260.
- Oyenuga, Soji www.YorubaForKidsAbroad.com. «Yoruba». A: Soji and Titi Oyenuga. *Yoruba For Kids Abroad - Learn Yoruba In 27 Days*. Saskatoon, Canada: Gaptel Innovative Solutions Inc, 2007, p. 27 days.

Història

- Adetugbọ, Abiọdun. «The Yoruba Language in Yoruba History». A: Biobaku, S.O.. *Sources of Yoruba History*, 1973, p. 176–204.
- Biobaku, S.O. (ed.). *Sources of Yoruba History*. Oxford: Clarendon Press, 1973.
- Hair, P.E.H.. «The Early Study of Yoruba, 1825-1850». A: *The Early Study of Nigerian Languages*. Cambridge: Cambridge University Press, 1967.
- Law, R.C.C.. «Contemporary Written Sources». A: Biobaku, S.O.. *Sources of Yoruba History*, 1973a, p. 9–24.
- Law, R.C.C.. «Traditional History». A: Biobaku, S.O.. *Sources of Yoruba History*, 1973b, p. 25–40.

Diccionaris

- Abraham, Roy Clive. *Dictionary of Modern Yoruba*. London: University of London Press, 1958.
- CMS (Canon C.W. Wakeman, ed.). *A Dictionary of the Yoruba language*. Ibadan: University Press, 1950.
- Delanọ, Oloye Isaac. *Atúmọ̀ ede Yoruba [short dictionary and grammar of the Yoruba language]*. London: Oxford University Press, 1958.
- Sachnine, Michka. *Dictionnaire yorùbá-français, suivi d'un index français-yorùbâ*. Paris: Karthala, 1997.

Gramàtiques

- Adéwọlé, L.O.. *Beginning Yorùbá (Part I)*. Cape Town: CASAS, 2000.
- Adéwọlé, L.O.. *Beginning Yorùbá (Part II)*. Cape Town: CASAS, 2001.
- Bamgboṣe, Ayọ. *A Grammar of Yoruba*. Cambridge: Cambridge University Press, 1966.
- Barber, Karin. *Yorùbá Dùn ún So: a beginners' course in Yorùbá*. 1st. New Haven: Yale University Press, 1985. ISBN 978-0300029581.
- Crowther, Samuel Ajayi. *Yoruba Grammar*. London, 1852. The first grammar of Yoruba.
- Rowlands, E.C.. *Teach Yourself Yoruba*. London: The English Universities Press, 1969.
- Ward, Ida. *An introduction to the Yoruba language*. Cambridge: W. Heffer & Sons, 1952.
- Yetunde, Antonia; Schleicher, Folarin *Colloquial Yoruba*. London: Taylor & Francis Ltd (Routledge), 2006.

A Wikimedia Commons (https://commons.wikimedia.org/wiki/P%C3%A0gina_principal?uselang=ca) hi ha contingut multimèdia relatiu a: ***Ioruba***